

Innhold

Sammendrag	25
Čoahkkáigeassu davvisámegillii.....	25
Tjoahkkájgæsos julevsámegiellaj.....	26
Iktedimmie áarjelsaemien.....	27
Summary in English.....	28
Kapittel 1	
Innledning	30
1.1 Reindrifftsrett og rettsforhold om samisk naturbruk.....	30
1.2 Samer, samerett og samepolitikk.....	32
1.3 Den samiske reindriftens plass i det norske samfunn.....	36
Kapittel 2	
Noen grunnleggende temaer fra samerett og samepolitikk	39
2.1 Det konstitusjonelle vernet av samisk kultur, språk og samfunnsliv.....	40
2.1.1 Grunnloven § 108 og dens bakgrunn og formål.....	40
2.1.2 Rettslig betydning.....	42
2.1.3 Rettighets- og pliktsubjekt.....	45
2.1.4 Etter modell av FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27.....	46
2.2 Sametinget, Sametingets valgmanntall og andre samiske forhold.....	46
2.2.1 Begrunnelsen for å opprette Sametinget.....	46
2.2.2 Sametingets organisering.....	48
2.2.3 Sametingets arbeidsområder og myndighet.....	49
2.2.4 Konsultasjonsretten.....	51
2.2.5 Sametingets valgmanntall.....	52
2.2.6 Kong Haralds tale i 1997 og dens betydning.....	53
2.2.7 Sannhets- og forsoningskommisjonen.....	56

2.3	Samiske språk og forvaltningsområdet for samiske språk	58
2.3.1	Samiske språk.....	58
2.3.2	Forvaltningen av samiske språk i Norge	60
2.4	Sammenhengene mellom reindrifftsloven og reindrifftspolitikken.....	64
2.4.1	Reindrifftslovens formål og virkeområde.....	64
2.4.2	Reindrifftspolitikken utvikling og virkningen på reindrifftslovens formål.....	68
2.5	Samiske forhold og samisk reindrift i andre land	73
2.5.1	Innledning.....	73
2.5.2	Sverige	73
2.5.3	Finland.....	77
2.5.4	Russland.....	79
2.6	Minoriteter og minoritetsvern	81
2.6.1	Samene som språklig og etnisk minoritet	81
2.6.2	Nasjonale minoriteter i Norge	81
Kapittel 3		
Et blikk inn i samenes historie.....		
3.1	Eldre historie	87
3.1.1	Førkristen tid	87
3.1.2	En egen samisk samfunnsorganisering.....	89
3.2	Sameland innlemmes i Norge og nabolandene.....	91
3.2.1	Grensene dras opp i Sápmi.....	91
3.2.2	Tamreindrifften finner sin plass i det samiske samfunnet	93
3.2.3	Finneodel og finnerydninger.....	95
3.2.4	Siidaordningen	96
3.3	En mer framtreddende stat.....	98
3.3.1	Varierende oppfatninger om samisk kultur.....	98
3.3.2	Sjøsamene hadde etablerte rettigheter til sin jord	104
3.3.3	Jordresolusjonen av 1775.....	106
3.3.4	Stadielæren	110
3.3.5	Fornorskingsperioden.....	112
3.3.6	Læren om statens umatrikulerte grunn.....	118
3.4	Revitalisering.....	125
3.4.1	En kultur i oppløsning?.....	125
3.4.2	En ny same- og minoritetspolitikk.....	126
3.4.3	Rettsvern for samisk kultur og samerett som akademisk disiplin .	132

Kapittel 4

Reindrifftsrettens og reindrifftslovgivningens utvikling 139

4.1 Anerkjennelse av samisk sedvanerett 140

    4.1.1 Lappekodisillen av 1751..... 140

    4.1.2 «Man maa opretholde og beskytte den Brugsret som [samene har]»..... 143

    4.1.3 Grensestengningen i 1852 og særlovgivning for Finnmark 144

4.2 Avviklingsperioden – «tålt bruk» med vikeplikt for jordbruket 146

    4.2.1 «Framrykningsteorien» og Høyesteretts omfavelse av den 146

    4.2.2 Felleslappeloven, lappekommisjonene, objektivt fellesansvar og distriktsinndeling 149

    4.2.3 Distriktsinndelingen i Finnmark 151

    4.2.4 Tilleggslappeloven – hindre «ekspansjon» og redusere reintall 152

    4.2.5 «Grænsene [...] maa efter Forholdets Natur blive vikende» 153

    4.2.6 Den indre kolonisasjon 155

    4.2.7 Begrensninger i den tradisjonelle grensekryssende reindrifften..... 157

    4.2.8 Reindrifftsloven av 1933 162

    4.2.9 Rettsoppfatningen kom til uttrykk i rettspraksis..... 165

4.3 Anerkjennelse som næring 172

    4.3.1 Samenes bruk er ingen «uskyldig nyttesrett»..... 172

    4.3.2 Fortsatt fravær av rettsvern ved omdanning av reinbeiter til jordbruksmark 173

    4.3.3 Flyttsamene som etnisk gruppe bærer reindrifftsretten, Rt. 1975 s. 1029..... 174

    4.3.4 Reindrifftsloven av 1978 176

    4.3.5 Rettspraksis på slutten av 1900-tallet og inn i 2000-tallet..... 180

4.4 Anerkjennelse som bruksrett med privatrettslig vern 183

Kapittel 5

Rettskilde- og metodelære i same- og reindrifftsretten 187

5.1 Innledning..... 188

5.2 Samerettens tredeling 189

5.3 Samisk rett..... 191

    5.3.1 Samiske sedvaner og rettsoppfatninger 191

    5.3.2 Kategorier av samiske sedvaner 194

    5.3.3 Samiske sedvaners vekt som rettskilde..... 197

    5.3.4 Samiske sedvaner i møte med nasjonal rett (ILO-169 artikkel 8) ... 199

    5.3.5 Plikten til å anvende samisk sedvanerett..... 203

5.4 Internasjonal minoritets- og urfolksrett 205

    5.4.1 Internasjonal rett og samerett 205

5.4.2	Hva er rettskilder i internasjonal rett.....	206
5.4.3	Tolkningen av internasjonale konvensjoner.....	207
5.5	Rettskildene i same- og reindriftrretten	211
5.5.1	Autoritative rettskilder	211
5.5.1.1	Lovgivning	211
5.5.1.2	Høyesterettspraksis	213
5.5.1.3	Særlig om Sametingets arbeidsdokumenter og forarbeidene til Finnmarksloven	215
5.5.2	Sedvaner eller etablert praksis	215
5.5.3	Reelle hensyn.....	218
5.5.4	Sekundære rettskilder	219
5.6	Særlige metodespørsmål	220
5.6.1	Muntlige overleveringer	220
5.6.2	Bruk av ikke-varig (organisk) materiale.....	221
5.6.3	Språklige og kulturelle forskjeller	221
5.6.4	Egen karakteristik av retten er ikke avgjørende for dens karakter	222
5.6.5	Kildekorreksjon og kildekritikk.....	223
5.6.6	Hensynet til samisk bruk, reinens natur og rettighetenes art	225
5.6.7	Betydningen av særlige metodespørsmål for annen samisk bruk enn reindrift.....	225
5.7	Samerettens tverrfaglighet.....	226
5.7.1	Retts sosiologisk og sosialantropologisk metode.....	226
5.7.2	Retts historie som rettskilde.....	228
5.8	Rettspolitiske drøftinger.....	230

Kapittel 6

	Internasjonal minoritets- og urfolksrett – de mest sentrale rettslige instrumentene	232
6.1	FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27.....	233
6.1.1	Bakgrunn, rekkevidde og rettskildemessig vekt.....	233
6.1.2	Rettighets- og pliktsubjekter.....	236
6.1.3	Hvilke former for kulturutøvelse er statene forpliktet til å beskytte?	238
6.1.4	Også krav om positive tiltak	240
6.1.5	Betydning i norsk rett.....	244
6.1.6	Oppsummert	246
6.1.7	Håndheving og kontrollorgan	246
6.2	ILO-konvensjon nr. 169.....	249
6.2.1	Bakgrunn	249
6.2.2	Rettighets- og pliktsubjekter – definisjon av urfolk (artikkel 1).....	255

6.2.3	Rettslig betydning i norsk rett.....	258
6.2.4	Fleksibel gjennomføring (artikkel 34).....	263
6.2.5	Håndheving	264
6.3	FNs erklæring om urfolks rettigheter	266
6.3.1	Bakgrunn	266
6.3.2	Betydning i norsk rett.....	269
6.3.3	FNs spesialrapportør for urfolks rettigheter	272
6.4	FNs konvensjon mot rasediskriminering.....	274
6.4.1	Bakgrunn	274
6.4.2	Forbud mot diskriminering på grunn av rase, hudfarge m.m.....	274
6.4.3	Betydning i norsk rett.....	276
6.4.4	Rasediskriminering i samisk sammenheng.....	279
6.5	Andre relevante internasjonale instrumenter.....	283
6.5.1	FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter.....	283
6.5.2	Nordisk samekonvensjon.....	284
6.5.3	FNs konvensjonen om biologisk mangfold	287
6.5.4	Den europeiske menneskerettighetskonvensjon.....	288
6.5.5	FNs konvensjon om barnets rettigheter	288

Kapittel 7

	Folkerettslig vern av samisk kultur.....	290
7.1	Retten til selvbestemmelse	291
7.1.1	Retten til selvbestemmelse og dens rettslige grunnlag	291
7.1.2	Selvbestemmelsesretten for urfolk og dens innhold	292
7.1.3	Særlig om ILO-169 artikkel 7 og UNDRIP artikkel 32 (1).....	295
7.1.4	Fritt, forhåndsinformert samtykke	298
7.1.5	Retten til selvbestemmelse for samer i norsk rett.....	301
7.2	Retten til å bli konsultert og til å delta i beslutningsprosesser.....	304
7.2.1	Konsultasjon gjennom hensiktsmessige prosedyrer (ILO-169 artikkel 6).....	305
7.2.2	Deltakelse der staten har beholdt eiendomsretten (ILO-169 artikkel 15)	307
7.2.3	Deltakelse i beslutninger om tiltak som griper inn i kulturforankrede næringer (SP artikkel 27)	311
7.2.4	Konsultasjonsplikten i intern norsk rett.....	314
	7.2.4.1 <i>Konsultasjonsavtalen og Samerettsutvalgets lovforslag..</i>	314
	7.2.4.2 <i>Konsultasjonsplikten i sameloven (§ 4-1) .....</i>	315
	7.2.4.3 <i>Hvem skal konsulteres – og hvem har konsultasjonsplikt (§§ 4-2, 4-3 og 4-4)? .....</i>	318

7.2.4.4	Varsling av saker og formål med konsultasjonene (§§ 4-5 og 4-6).....	321
7.2.4.5	Følgene av brudd på konsultasjonsplikten	323
7.3	Retten til land og naturressurser forankret i vern av minoriteters rett til kulturutøvelse.....	324
7.3.1	Vern mot inngrep i landområder, territorier og naturressurser	324
7.3.2	Vernet omfatter både kulturspesifikke og tradisjonelle næringer, samt bruk av moderne teknologi	328
7.3.3	Plass i norsk rettspraksis.....	330
7.3.4	Vern av det materielle grunnlaget for urfolks kulturutøvelse.....	333
7.3.4.1	En terskel for lovlige inngrep.....	333
7.3.4.2	Fortsatt utbytte av kulturforankret næring er påkrevd.....	336
7.3.4.3	Kan et lovstridig inngrep gjøres lovlig ved samtykke?.....	339
7.3.4.4	Intet rom for forholdsmessighetsvurderinger.....	341
7.3.4.5	Tilpasningsplikt, avbøtende tiltak og kulturell tilpasning	342
7.3.4.6	Betydningen av det grønne skiftet.....	343
7.3.4.7	Plikt til aktsomhetsvurderinger for å forebygge menneskerettsbrudd	346
7.3.4.8	Inngrepsvernet gjelder ikke ved interne tiltak i reindriften	347
7.3.5	Oppsummert om vern mot inngrep i urfolks kulturutøvelse.....	349
7.4	Retten til land og naturressurser forankret i urfolks tradisjonelle bruk av land og vann.....	350
7.4.1	Eiendoms- og bruksrettigheter.....	350
7.4.1.1	Rekkevidden i marine områder.....	351
7.4.1.2	Eiendomsrett og bruksrett – ILO-169 artikkel 14 (1), UNDRIP artikkel 26 og RDK artikkel 5 bokstav d (v).....	352
7.4.1.3	Eksklusiv eller dominerende bruk	358
7.4.1.4	Rettighetssubjekt for bruks- og eiendomsrett.....	360
7.4.1.5	Karakteren av rettighetene som skal anerkjennes.....	361
7.4.1.6	Krav til identifisering – ILO-169 artikkel 14 (2).....	363
7.4.1.7	Krav til hensiktsmessig ordning for rettsavklaringen – ILO-169 artikkel 14 (3).....	366
7.4.1.8	Intern selvbestemmelsesrett og anerkjennelse av kollektiv eiendomsrett til landområder og ressurser.....	369
7.4.2	Restitusjon og gjenoppretting.....	370
7.4.2.1	Restitusjonsregelen i ILO-169 artikkel 14 (1).....	370
7.4.2.2	Restitusjonsregelen i UNDRIP artikkel 28 (1)	373
7.4.2.3	Restitusjonsregelen i norsk rett.....	375
7.4.3	Oppsummering.....	378

Kapittel 8

Erverv og anerkjennelse av bruks- og eiendomsrett 379

8.1 Eiendomsbegreper og ervervs måter 380

    8.1.1 Bruksrett og eiendomsrett..... 380

    8.1.2 Allmenningensrett..... 382

    8.1.3 Ervervs måter 387

8.2 Hevd og alders tids bruk 388

    8.2.1 Bakgrunn og formål..... 388

    8.2.2 Bruksvilkåret 390

    8.2.3 Tidsvilkåret, herunder om krav til fast tilstelning 391

    8.2.4 God tro-vilkåret..... 394

    8.2.5 Kollektiv hevd..... 396

    8.2.6 Subjektive forhold..... 397

    8.2.7 Differanseprinsippet 398

    8.2.8 Impedimenthevd..... 403

    8.2.9 Hevd og alders tids bruk – hva er forskjellene?..... 404

8.3 Andre ervervs- og bevisgrunnlag..... 406

    8.3.1 Lokale sedvaner 406

    8.3.2 Festnede rettsforhold..... 407

    8.3.3 Mothevd og frihevd 409

8.4 Hevd og alders tids bruk tilpasset samiske forhold..... 410

    8.4.1 Et rettslig skifte åpner for å vektlegge samisk rett og rettsoppfatninger 410

    8.4.2 Selbu-dommen..... 412

    8.4.3 Rettsanvendelsen – utledet fra Selbu-dommen 413

    8.4.4 Relevansen av Selbu-dommen og Svartskog-dommen i dag..... 416

8.5 Særlig om rettsanvendelsen ved interne tvister i reindriften 417

    8.5.1 Reindriftssiidaer har rettsvern overfor andre reindriftssiidaer 417

    8.5.2 Internasjonal rett og gjeldende nasjonal rett 418

    8.5.3 Bruksvilkåret 418

    8.5.4 Tidsvilkåret..... 423

    8.5.5 God tro-vilkåret, sedvaner og tinglysning..... 424

    8.5.6 Rettssuksesjon..... 429

    8.5.7 Differanseprinsippet 431

    8.5.8 Siidagrensar og tradisjonelle regler..... 433

8.6 Oppsummering..... 436

Kapittel 9

Reindriftens rettsgrunnlag og vern mot inngrep i nasjonal rett	439
9.1 Grunnet i alders tids bruk og nærmere regulert i loven.....	440
9.1.1 Gjeldende rett om reindriftens rettsgrunnlag.....	440
9.1.2 Et tilbakeblikk på rettsutviklingen.....	444
9.2 Bevisbyrderegelen.....	447
9.2.1 Korssjøfjell-dommen avdekker hull i reindriftens rettsvern.....	447
9.2.2 Presumsjon om eksistens av reinbeiterett innen det samiske reinbeiteområdet.....	450
9.2.3 Uten klare rettsregler vil samisk reindrift ikke kunne opprettholdes.....	452
9.2.4 En bevisbyrderregel, men ikke strengere enn at det kreves sannsynlighetsovervekt.....	453
9.2.5 De aksessoriske reindriftsrettighetene.....	456
9.3 Ekspropriasjonsvern i nasjonal rett.....	456
9.3.1 Almennelige ekspropriasjonsrettslige regler.....	456
9.3.2 Ekspropriasjonsvern utviklet gjennom rettspraksis.....	459
9.3.3 Inngrep grunnet vanlig utnytting av eiendom til landbruksformål (§ 63).....	463
9.3.4 Tålegrense og tilpasningsplikt.....	468
9.3.5 Ekspropriasjon for å sikre reinbeitearealer.....	471
9.4 Særlig om reindriften i Trollheimen.....	472
9.4.1 Forsøkt regulert bort i 1897 og i Trollheimen-dommen i 1981.....	472
9.4.2 Dagens reindrift i Trollheimen og forslag for framtidig sikring.....	473

Kapittel 10

Reindriftens organisering og rettssubjekter	475
10.1 Innledning.....	476
10.2 Retten til å eie rein.....	478
10.2.1 Må være av samisk ætt og av reindriftsfamilie (reintl. §§ 9 og 32)...	478
10.2.2 Må inngå i en siidaandel.....	479
10.2.3 Dispensasjonsadgang.....	480
10.2.4 Verddeforhold.....	482
10.2.5 Plikter.....	483
10.3 Siidaandel.....	483
10.3.1 Rettigheter og plikter.....	483
10.3.2 Overføring av ansvaret som leder av siidaandel (§ 15).....	485
10.3.3 Avvikling av siidaandel (§ 16).....	489
10.3.4 Sideordnet rekrutteringsandel (§ 12).....	491
10.4 Siida og beiteland.....	492

10.4.1	Siidaens plass i reindrifstloven	492
10.4.1.1	Om siidaen.....	492
10.4.1.2	Kort lovhistorikk.....	493
10.4.1.3	Seiland-dommen (Rt. 2000 s. 1578)	494
10.4.1.4	Siidaens posisjon etter gjeldende rett.....	496
10.4.1.5	Partsevne.....	500
10.4.1.6	Sommersiida og vintersiida	502
10.4.2	Siidaen i tradisjon og sedvane	505
10.4.2.1	Omgruppering og dynamikk.....	505
10.4.2.2	Arv av beiteland	506
10.4.2.3	Intern fordeling av beiteland.....	507
10.4.2.4	Samerettsutvalgets rettsgruppe: Uskrevne normer definerer gruppenes områder.....	509
10.4.2.5	Utredningen om samiske sedvaner og rettsoppfatninger i NOU 2001: 34.....	510
10.4.3	Sedvanerettslige oppfatninger blant reindrifstutøvere.....	513
10.4.3.1	Hvem er rettshaver til reinbeitearealene?.....	513
10.4.3.2	Tradisjonelle regler for bruk av områder som to eller flere siidaer har rett til å bruke	514
10.4.3.3	Adgangen til å gå inn på andre siidaers landområder.....	515
10.4.4	Oppsummering.....	515
10.5	Reinbeitedistrikt og reindrifstfolket som felles gruppe.....	516
10.5.1	Distriktsinndeling.....	516
10.5.2	Distriktsstyret og fellesinteressene.....	519
10.5.3	Representasjon i reindrifststyret og FeFo-styret.....	520
10.5.4	Norske Reindrifstsamers Landsforbund.....	521
10.6	Offentlig styring og forvaltning	521
10.6.1	Administrativ inndeling og styring av det samiske reinbeiteområdet.....	521
10.6.2	Landbruks- og matdepartementet.....	525
10.6.3	Reindrifststyret.....	525
10.6.4	Landbruksdirektoratet avdeling reindrift.....	527
10.6.5	Statsforvalteren	529
10.6.6	Reindrifstavtalen.....	531
10.6.7	Jordskifterettene.....	533

Kapittel 11

Reindrifstrettens innhold.....	536
11.1 Et selvstendig rettsgrunnlag – men regulert i loven.....	537
11.2 Beiterett og årstidsbeiter (§§ 19 og 20)	539

11.2.1	Beiteretten gjelder i utmark	539
11.2.2	Årstidsbeiter.....	541
11.2.3	Som hovedregel er beiteretten avgrenset til reinbeitedistriktet....	542
11.2.4	Omdanning av utmark til innmark	543
11.2.5	Fredning av reinbeiteområder	545
11.3	Flyttleier (§ 22)	546
11.3.1	Reindriftsutøvere har rett til å flytte med rein i de deler av reinbeiteområdet hvor reinen lovlig kan ferdes	546
11.3.2	Rett til flytting med rein etter tradisjonelle flyttleier.....	548
11.3.3	Stengning av flyttlei.....	550
11.4	Aksessoriske rettigheter (§§ 21, 23–26).....	552
11.4.1	Husvære, buer o.l. (§ 21)	552
11.4.2	Motorferdsel (§ 23).....	552
11.4.3	Gjerder og andre anlegg (§ 24)	554
11.4.4	Brensel og trevirke (§ 25)	556
11.4.5	Jakt, fangst og fiske (§ 26).....	557
11.5	Alminnelige regler om utøvelse av reindrift (§§ 28–31).....	560
11.5.1	God reindriftsskikk.....	561
11.5.2	Tilsyn (§ 28).....	561
11.5.3	Innsyn og behandling av andre siidaers rein (§§ 29 og 30).....	563
11.5.4	Skilling (§ 31)	564
11.6	Merking av rein og registrering av reinmerke (§§ 32–41)	566

Kapittel 12

Bruksregler, beitebruk, reintall og forhold til annen bruk	570
12.1 Bakgrunn.....	571
12.2 Innhold i og utarbeidelse av bruksregler (§§ 57 og 58)	572
12.3 Beitebruk (§ 59)	575
12.3.1 Kjøreregler for forsvarlig bruk av reinbeitene.....	575
12.3.2 Overprøving av reglene om beitebruk ved jordskifteretten.....	578
12.4 Reintall (§ 60)	580
12.4.1 Bakgrunn	580
12.4.2 Fastsetting av reintall.....	582
12.4.3 Regler for reintallsreduksjon.....	585
12.4.3.1 <i>Forholdsmessig reduksjon basert på siste års reintall</i>	585
12.4.3.2 <i>Fastsetting av øvre reintall per siidaandel</i>	589
12.4.3.3 <i>De strengeste reduksjonsreglene i norsk reindriftslovgivning</i>	591
12.4.3.4 <i>Noen tanker om Sara-dommen</i>	592

12.5 Beitetider (§ 61).....	598
12.6 Distriktsplaner (§ 62)	599
12.7 Ferdsel i område med rein og regler for sikring av hund (§§ 65 og 66).....	601
12.8 Reindriftens naturgrunnlag	602
12.8.1 Reinen og reindriftens utbredelse.....	603
12.8.2 Reinen og beitene.....	603
12.8.3 Sammenhengen mellom årstidsbeitene	604

Kapittel 13

Ansvar for skade forårsaket av rein	610
13.1 Innledning.....	611
13.2 Gjeldende regelverk og dets bakgrunn.....	612
13.2.1 Bakgrunnen for reneiers ansvar for skade forårsaket av rein.....	612
13.2.2 Bufeholders ansvar for beiteskade – og bakgrunnen for det.....	614
13.2.3 Kort om hovedtrekkene i dagens regler om ansvar for skade (§§ 67 og 68).....	616
13.2.4 Gjerder til støtte for reneierens driveplikt (§ 69).....	617
13.2.5 Behandlingen av erstatningskrav for skade forårsaket av rein (§§ 70, 70 a og 70 b)	619
13.3 Forslag om endringer i reindriftsloven.....	619
13.3.1 Reineiers ansvar sammenliknet med bufeeiers.....	619
13.3.2 Forslag om regler som er ment å likestille det objektive ansvaret	620
13.4 Høyesteretts vurdering av reglene og gjeldende rett	622
13.4.1 Betydningen av at saken omhandler samisk reindrift.....	622
13.4.2 Det objektive ansvaret og anvendelsen av skadeserstatningsloven.....	623
13.4.3 Diskriminerende lovgivning.....	626
13.5 Avslutning.....	628

Kapittel 14

Sanksjoner og tvangstiltak	630
14.1 Bakgrunn.....	631
14.2 De enkelte bestemmelsene.....	633
14.2.1 Plikt til å etterleve loven og domstolsprøving (§ 74)	633
14.2.2 Pålegg om opphør av ulovlige forhold og offentlig interesse (§ 75).....	634
14.2.3 Tvangsmulkt, avgift og forelegg (§§ 76, 77 og 78)	634
14.2.4 Tvangsslakting og andre tvangstiltak (§ 79)	635

Kapittel 15

Reindrift og samiske forhold i plan- og bygningsretten	637
15.1 Generelt om hensyn til samisk kultur og samfunnsliv i areal- og samfunnsplanleggingen.....	638
15.1.1 Innledning.....	638
15.1.2 Konstitusjonelle og folkerettslige forpliktelser i planprosessen ..	642
15.1.3 Sametingets rolle – innsigelsesretten.....	643
15.1.4 Sametingets rolle vis-à-vis reindriftenes forvaltningsorganer.....	645
15.2 Reindriften i areal- og samfunnsplanleggingen.....	646
15.2.1 Reindriften og arealene	646
15.2.2 Deltakelse og medvirkning.....	648
15.2.3 Innsigelser.....	649
15.2.4 Kommunal planstrategi.....	652
15.2.5 Kommuneplanen.....	653
15.2.6 Hensynssoner.....	655
15.2.7 Bestemmelser til arealplanen.....	657
15.2.8 Reguleringsplaner.....	658
15.2.9 Arealbrukskart	659
15.2.10 Konsekvensutredning.....	661

Kapittel 16

Finnmarksloven, forvaltningen og rettskartleggingen i Finnmark	665
16.1 Finnmarksloven, Finnmarkseiendommen og lovens forvaltningssystem	666
16.1.1 Bakgrunn og lovhistorikk	666
16.1.2 Lovens formål, virkeområde og folkerettslige rammer.....	670
16.1.3 Finnmarkseiendommen, eierforhold, styresammensetning og oppgaver.....	673
16.1.4 Forvaltningen av fornybare ressurser på Finnmarkseiendommens grunn	678
16.2 Finnmarkskommisjonen, Utmarksdomstolen og rettskartleggingen.....	684
16.2.1 Lovhistorikk og bakgrunn for rettskartleggingen.....	684
16.2.2 Noen metodiske utfordringer ved anvendelse av Finnmarksloven	689
16.2.3 Mandat og avgrensninger	690
16.2.4 Rettsforhold internt i reindriften og til fiskeplasser i sjø- og fjordområder.....	693
16.2.5 Hensynet til samiske sedvaner og rettsoppfatninger	695
16.2.6 Finnmarksloven § 5 første og andre ledd og deres betydning.....	697
16.2.7 Prosessreglene.....	701
16.2.7.1 Igangsetting av sak, valg av utredningsfelt og sakens opplysning.....	701
16.2.7.2 Finnmarkskommisjonens rapport og partenes respons.....	704

16.2.7.3	<i>Mekling, avtaleinngåelse og grensemerking</i>	707
16.2.8	Utmarksdomstolen for Finnmark.....	709
16.2.8.1	<i>Mandat, sammensetning og frister for saksanlegg</i>	709
16.2.8.2	<i>Eksklusiv kompetanse, saklig avgrensning og avvisning</i> ...	711
16.2.8.3	<i>Ansvar for sakens opplysning og bevisbedømmelse</i>	714
16.2.8.4	<i>Rettsmiddel</i>	715
16.2.8.5	<i>Kostnadsreglene</i>	716
16.3	Rettsanvendelsen - rettskartleggingen i praksis.....	718
16.3.1	Rettskartleggingen fram til i dag.....	718
16.3.2	Finnmarkskommisjonens fem første utredninger	720
16.3.2.1	<i>Rettsanvendelsen</i>	720
16.3.2.2	<i>Om vekten av statens disposisjoner</i>	723
16.3.2.3	<i>Høyesteretts vurderinger av statens disposisjoner</i>	726
16.3.2.4	<i>Kritikk fra Sametinget og internasjonale organer</i>	728
16.3.3	Finnmarkskommisjonens rapport for felt 4 Karasjok.....	730
16.3.3.1	<i>Befolkningen i utredningsfeltet har kollektiv eiendomsrett</i>	730
16.3.3.2	<i>De bevismessige vurderingene av statens disposisjoner</i>	732
16.3.3.3	<i>Vurderingene av befolkningens bruk</i>	734
16.3.3.4	<i>Betydningen av ILO-169</i>	737
16.3.3.5	<i>Finnmarkskommisjonens konklusjon</i>	739
16.3.4	Høyesteretts dom i Karasjok-saken.....	742
16.3.4.1	<i>Bakgrunn</i>	742
16.3.4.2	<i>Rettsanvendelsen: Betydningen av folkeretten versus nasjonal tingsrett</i>	743
16.3.4.3	<i>Bevisbedømmelsen</i>	745
16.3.4.4	<i>Mindretallsvotumet</i>	747
16.3.4.5	<i>Betydningen av Karasjok-dommen</i>	747
16.4	Vurderingen av reindriftsrettighetene under rettskartleggingen.....	749
16.5	Oppsummering.....	752

Kapittel 17

Forvaltning av land og naturressurser i samiske områder sør for Finnmark	754
17.1 Dagens forvaltning og rettsforhold.....	755
17.1.1 Nordland og Troms.....	755
17.1.2 Samiske områder sør for Nordland og Troms	756
17.2 Samerettsutvalgets lovforslag for de samiske områdene sør for Finnmark.....	757
17.2.1 Mandat og forslag.....	757

17.2.2	Forslag om kartleggings- og anerkjennelseslov	758
17.2.3	Forslag om hålogalandslov	759
17.2.4	Kritikk for manglende oppfølging	760
17.3	Statsallmenningslovutvalets forslag	761
17.3.1	Mandat og geografisk utredningsområde	761
17.3.2	Forslag generelt	762
17.3.3	Forslag relatert til samisk reindrift	764
17.4	Oppsummering	766
	Kilderegister	768
	Stikkordsregister	806